

Tothora fos encís

Francesc Parcerisas

reVersos

**Tothora
fos encís**

Tothora fos encís

Francesc Parcerisas

«Llindar» de Noemí Montetes-Mairal y Laburta

reVersos

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Edicions

Aula
Poètica
UB

Taula

Llindar. Francesc Parcerisas i Aurora Luque, a l'encontre de la llum, <i>per Noemí Montetes-Mairal y Laburta</i>	9
--	---

TOTHORA FOS ENCÍS

Pretextos, formalitzacions, pertinences.	21
--	----

UNA TRIA

A Londres	39
Napalm	40
Airín. Un dietari hindú de Mèxic	41
Del passat només es recorda...	42
Où sont, où sont...	43
Els altres salvatges: una passejada amb Mr Eliot.	45
Cau la cascada en l'aigua amansida...	46
Matí al bar.	47
Joventut proçaç	48
Retrat del poeta	49
Deslligada, dona'm la mà...	50
És suau el fred del matí...	51
Endreça	52
Els vençuts	53
Ser	54
Objectes	55
La mort en pantalons	56
Doblegar roba	58

Setmana Santa.	59
Arbre vell, II	60
Bocí de paper	61
Recordo Catalunya, el meu país...	62
Recordo la senyora Mari....	63
Recordo una parella d'alemanys grans....	64
Recordo haver degut diners...	65
La noia que mira	66
L'ombra.	67
Heràclit al matí	68
La música	69
La caverna de Plató	70
Visió de l'illa	71
In memoriam	72
Molsa, suro, paper de plata	73
Textos 2, 3, 5, 6, 8 i 9	76
La mare.	77
Nit	78
La teva esquena sota la lluna....	79
 Procedència dels poemes	 81

Llindar

Francesc Parcerisas i Aurora Luque,
a l'encontre de la llum

I tu, çets del cel guspira eterna
o sols fantàstica lluernà?

JACINT VERDAGUER,
«Cant de Gentil», *Canigó* (1886)

Què va ser primer, la paraula o la imatge? Quin és el punt de partida del poema, la visió epifànica o la claror de l'expressió verbal? Sens dubte, no podem destriar-les, i, en el cas dels dos poetes aplegats en aquest volum, totes dues estan íntimament unides. Així ho explicà Francesc Parcerisas a Jordi Llavina en una entrevista relativament recent:

El poema neix d'una imatge, una imatge lligada molt sovint a les paraules. Això és l'ham, en la terminologia carneriana: la imatge formulada en paraules. Aquest és el desllorigador per construir el poema [...] les paraules serveixen perquè la imatge sigui la força impactant del poema. Moltes vegades aquestes imatges sorgeixen de coses vistes o de lectures. Les lectures són importants per a nosaltres, la gent que escrivim, ens proporcionen aquesta bastida de les paraules.¹

La imatge trava, lliga la paraula, però el centre serà sempre l'explosió verbal, que molt sovint es vincula a la tradició, a les lectures del poeta; com l'esquelet que no sols conforma el seu

1 LLAVINA, Jordi. «Entrevista», dins *Francesc Parcerisas, per Jordi Llavina*, Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, Col. Retrats, núm. 33, Barcelona, 2019, pp. 60-61.

entramat de referències, sinó que també en forja els signes d'identitat. Imatges que construeixen la vida, que *són* la vida. La poeta andalusa Aurora Luque parteix d'una visió de la poesia i de la vida com un *tot* indissoluble, i també (com la vida: complexa, ambigua i caòtica) tracta de reflectir, amb la màgia de l'expressió escrita, el seu món, el món que l'envolta. Ara bé: sempre amb un punt d'embruix, ja que la poesia sovint et porta per camins diferents d'aquells de què s'ha partit prèviament, i crea una altra realitat. Sobre això, Luque va afirmar el següent:

La poesía se instala [...] en los huecos del lenguaje, en sus vacíos, en sus ambigüedades. La poesía intenta proporcionar una visión del mundo con un lenguaje distinto, con un lenguaje consciente de su propia insatisfacción, de su límite. Ese deseo de las palabras por ir más allá de los usos cotidianos, estereotipados, es el mecanismo que utiliza la poesía.²

La poesia que escriuen, i que defensen tots dos poetes, és una poesia que manté una certa vaguetat, o, dit d'una altra manera, que obre els límits del llenguatge, les possibilitats d'expressió de la paraula. Una poesia exigent, que obliga a reflexionar, i que també impacta. Una poesia farcida d'imatges, sí, però on la paraula és el centre que les trava, que els dona llum. Una poesia que traspassa la realitat, que convida a llegir entre línies, que alimenta la intuïció i la capacitat d'anàlisi. Una poesia per celebrar la vida. Per eixamplar la vida.

Aurora Luque i Francesc Parcerisas ho saben, tot això, i han bastit el seu món líric a partir d'aquests mecanismes. Mecanismes de vida, mecanismes que fan servir el llenguatge per expan-

2 VERA NICOLÁS. Pascual, «Entrevista con la poeta Aurora Luque: leyendo a los clásicos comprobamos que estamos igual que hace siglos», *Revista Campus Digital*, 19 de febrer de 2005, Universidad de Murcia, disponible a <https://edit.um.es/campusdigital/entrevista-con-la-poeta-aurora-luque-leyendo-a-los-clasicos-comprobamos-que-estamos-igual-que-hace-siglos/>.

dir horitzons en què la poesia, per alçar-se, fa servir els graons de la quotidianitat, els seus gestos més humils: gestos que ens com-mouen perquè són els mateixos que l'ésser humà ha fet servir des de fa mil·lennis. I sí, tornem a parlar de la tradició, dels clàssics, però també de la força de la memòria, de la potència estimuladora, subjugant, del pas del temps. De l'instant precís, però també del temps detingut, del temps etern que enllaça amb tots els anteriors, amb la memòria dels homes i de les dones que han traçat el mateix camí al llarg dels segles: néixer, mirar, celebrar i adolorir-se. Escriure per atrapar l'instant fugaç i el record perenne, i esperar aquell instant en què la natura els torni al solc del temps. La poesia de Francesc Parcerisas i Aurora Luque està farcida de poemes en què un gest és molt més que un gest, en què la mirada connecta amb la memòria pròpia, i també amb la petja, amb l'estela de tots aquells que han vingut abans, de tots aquells que vindran després.

Els exemples són constants. En el cas de la poesia de Parcerisas, un mínim gest es converteix en un impuls evocatiu que es dilata vers l'anàlisi pregon, i encertada, de la realitat: del present al passat, i sovint, al futur, ja que tots els temps s'enllacen perquè tots són un de sol. Ho veiem en el poema «Afaitat», on un home repeteix diàriament el mateix acte davant el mirall, un moviment que el connecta amb si mateix, però també amb el si mateix del passat, i del futur. La composició, que forma part del seu conegut poemari *L'edat d'or*, comença: «Contempla't al mirall, desconegut i igual», i acaba: «Potser si evites, astut per força, | la marca vergonyant d'un tall | podràs oblidar que l'aliança amb el cos | ja ha començat a dissoldre's».³ Sobre aquest poemari, Carles Miralles escriví: «El pes de la memòria és fet de mancances: dies perduts, rostres irrecuperables; absència o mort enllà».⁴

3 PARCERISAS, Francesc. «Afaitat», dins *L'edat d'or*, Quaderns Crema, Barcelona, 1983, p. 49.

4 MIRALLES, Carles. «L'edat d'or: Rara temporum felicitas, profunde tristesses», *Reduccions*, núm. 21, Vic, març de 1984, p. 77.

És la mateixa idea que advertim en un altre poema que sor-geix del mateix punt: el poeta, assegut en un cafè, a Viena, amb el seu fill de bolquers, contempla un home a la taula del costat i pensa que al cap de cinquanta anys aquell nadó serà l'home assegut a prop seu, amb la vida en declivi. Amb una habilitat sorprenent, en pocs versos Parcerisas lliga *tempos*, paraules, imatges, sensacions. I el més rellevant de tot és la seva capacitat per fer-nos estremir davant d'un poema que no és més que una nova versió (com n'hi ha hagut tantes, al llarg dels segles) del *carpe diem*, del *tempus fugit*; perquè, al cap i a la fi, sempre s'acaba retornant als clàssics. El poema acaba d'aquesta manera:

D'aquí a cinquanta anys, aquest home
que seu a la taula del costat, a Viena,
seràs tu que ara seus entre bolquers. [...]
D'aquí a cinquanta anys, abstret en un racó llunyà,
recordaràs, com ell, un carrussel de llum blavosa
dins una migdiada d'infant, o el cos de mel
d'una dona que et va estimar dins una barca,
i la memòria entelada t'endregarà, a poc a poc, les coses. [...]
¿No en sents la música alegre del carrilló
que tapa a penes el xiulet de l'enemic?
Doncs pensa que aquest home escriu també
per fer-me escriure a mi, i que jo escric
perquè aquest instant petitament feliç sigui
una mà amable que s'encalla al teu record de mi.⁵

Aurora Luque, la més grega de totes les nostres escriptores modernes, segons el gran poeta i crític Jaime Siles, és també una de les escriptores que més i millor han sabut aprofitar l'herència dels clàssics per destriar-ne el sentit i enfocar la realitat actual a

5 PARCERISAS, Francesc. «El meu fill assegut en un racó d'un restaurant d'aquí a cinquanta anys», *Natura morta amb nens*, Quaderns Crema, Barcelona, 2000.

través dels ulls eterns, perennes, de la literatura antiga, de la qual adapta no sols el llenguatge, sinó també el significat més íntim. Perquè quan Aurora Luque tradueix els autors grecs s'hi capbussa, els reviu, se'ls fa seus i els fa expressar-se amb la veu i la llum del segle XXI. I també ho fa quan crea poesia. I sempre amb la consciència d'estar escrivint sobre una sèrie d'elements que són seus, i nostres, però que també són de tots aquells que ens han precedit, que han conformat la nostra identitat. I quan parlo d'«elements» em refereixo tant a les maneres de concebre el temps, o de celebrar l'instant, com a la manera de lloar els objectes quotidians que ens acompanyen, perquè de fet tot està íntimament lligat. Perquè Luque, quan descriu els paisatges mediterranis, que són el seu paisatge interior, però també el nostre, els dibuixa amb un talent poètic admirable: aconsegueix que les imatges que evoca captin l'essència íntima de les coses, dels objectes que persisteixen al llarg dels segles, tan infinits i tan efímers com els albercocs madurs, el recipient de l'oli, les onades anant i venint, constantment, assenyalant l'exaltació de la vida vinculada al poema, que ella denomina «poètica solar». I així, indica:

La conciencia exacta de la muerte nos reafirma en nuestra poética solar. El presente vivido e invocado en el poema será el «antídoto de orgullo | contra toda la muerte». Todo poema se erige contra la mordedura de Cerbero, contra la invasión de la Nada letal que nos disuelve y silencia para siempre.⁶

Com també afirma la poeta unes pàgines més avall, «a la poesía le corresponde “generar mito”» (p. 21), perquè l'àmbit del poema és el temps primordial, el temps mític, el temps cíclic: sempre igual a si mateix i sempre diferent, quan finalment aconseguim que s'aturi per permetre'ns gaudir l'instant. Així ho aconsegueix a la composició, no recollida en aquest volum, «La

6 LUQUE, Aurora. «La siesta de Epicuro», dins *Poética y Poesía*, ed. d'Antonio Gallego, Fundación Juan March, Madrid, 2006, p. 19.

vieja Nikon “Carmina Figurata”». Luque hi fa una captura fotogràfica de l’estiu (el poema, de fet, manté la forma tipogràfica d’un rectangle per imitar l’aparença d’una fotografia quadrangular): un poema en què se’ns plasma el present pur cristal·litzat en el miracle de les fruites madures mediterrànies de temporada (les que es consumien fa milers d’anys i encara es consumeixen ara), l’essència de l’herència grecolatina simbolitzada en el gust de les albergínies fregides... el plaer, en fi, de la carn que celebra:

Interiores de uva, de sandía.	Palacios de pulpa
fresca.	Olor a albaricoques calientes
en la rama.	Por la acera pasa el verano, [...] Huele
a berenjenas fritas.	Casi duelen lo mismo
la soledad	y la voluptuosidad. ⁷

La poesia d’Aurora Luque és profundament sensual, una reverberació dels sentits en comunió amb la natura: cos i mar, i llum, i aire. Pur sentit primigeni de l’existència. Hi ha dos versos seus, els que tanquen el poema «Carpe noctem», que sintetitzen aquesta idea d’una manera diàfana: «Desear es llevar | el destino del mar dentro del cuerpo». Un destí, una vocació, que Luque expressa amb una facilitat, amb una senzillesa com només poden, i saben, fer-ho els grans poetes: aquells bards, aquells aedes antics que sabien transmetre com ningú la saviesa que desprèn la intimitat més lúcida i l’èpica més elèctrica, com ens mostra en el poema «Kélesis I» (*kélesis*, en grec, vol dir «encantament»):

Supé que amaba cuando
me descubrí queriendo cuantiosamente el mundo
con más delicadeza [...].
Canta el cuerpo por dentro y sintoniza

7 LUQUE, Aurora. *Las sirenas de abajo. Poesía reunida (1982-2022)*, ed. i introducció de Josefa Álvarez, notes de Josefa Álvarez i Aurora Luque, Acantilado, Barcelona, 2023, pp. 64-65.

con el lenguaje alto de las ramas
como un secreto que el amor, severo,
no quisiera contarme todavía.
Pero supe que amaba. Me lo decía el mundo.⁸

Centrant-nos en els textos que s'inclouen en el volum que el lector té a les mans (tant les antologies com les poètiques que les prologuen), voldria insistir en el fet que es tracta d'un llibre singular, únic, i per moltes raons. Quan es va constituir ReVersos la idea era crear una col·lecció poètica (en un mercat on n'hi ha tantes) que fos excepcional. No només perquè els autors que en formessin part havien de ser poetes àmpliament reconeguts, amb una trajectòria literària sòlida i incontestable, sinó també perquè cada volum havia de concebre's, també de manera individual, com una gran aportació a la poesia. I ho havia de ser tant per la qualitat de la selecció poètica triada pels seus autors, com pel valor dels extensos escrits de reflexió teòrica que havien d'encapçalar cada antologia.

Així va ser en el primer volum de ReVersos: *L'ombra desigual / Partes del fuego*, de Susanna Rafart i Lorenzo Oliván; i també en aquest: *Tothora fos encís / Desolvidar*, de Francesc Parcerisas i Aurora Luque. En aquest segon, podem veure que la selecció poètica és, en molts casos, absolutament extraordinària (ambdós poetes inclouen en la tria poemes inèdits antics o no recollits en cap llibre, que mostren al lector una nova faceta del seu riquíssim univers líric); i, pel que fa als textos de presentació, són igualment d'un gran valor, abast i profunditat. Hi ofereixen claus insòlites sobre la creació literària i la figura del poeta, que Parcerisas convida a dessacralitzar, mitjançant una anàlisi severa de la inspiració poètica (per a ell, el creador no és sinó un artesà, un artífex de les paraules). Per la seva banda, Luque, en una línia que també insisteix en el rebuig de tota transcendència, traça el

8 *Las sirenas de abajo. Poesía reunida (1982-2022)*, ibíd., p. 50.

perfil del poeta com el d'un àngel rebel (la figura d'Ícar resulta molt clara al respecte), i subratlla la indòmita insubmissió de la poesia: a l'or, al temps, a qualsevol mena de corrupció.

Un dels substantius que es repeteixen més en la poesia de Francesc Parcerisas i d'Aurora Luque és «llum / *luz*». La llum com a font de vida, de desig, de revelació dels sentits, de la màgia de l'existència. Al poema «Cono de luz futuro», Luque defineix l'amor com «esa forma de luz subida al cuerpo». I continua: «Todo está iluminado de antemano | al final del deseo».

Cal anar, sempre, a l'encontre de la llum. Francesc Parcerisas, en un dels seus poemes més citats, «Retrat del poeta», descriu una escena que és pura epifania del cos, dels sentits, i també absoluta expressió lírica. «Retrat del poeta» parla de la mirada, de quin és el lloc des del qual el creador fa néixer i articula l'univers líric. Del pas del temps, de l'intent d'atrapar l'instant. A «Retrat del poeta» (com sempre passa en l'obra lírica de Parcerisas, i també en la de Luque) el jo poètic descriu i convida el lector al goig d'existir, però partint d'una anàlisi de la realitat de la manera més certa, més implacable:

Que n'és, de bo, tancar el llibre, [...]
arraulir-se al llit, sense sorolls,
per no desvetllar el son d'aquest cos jove
que ja fa estona que descansa, pur.
Ara, colgat sota les flassades, tanca
els ulls i rememora aquest dia
no gaire diferent de tots els altres.
Frueix d'aquest petit moment de plaer
que tot s'ho val, abandonant la mà
sobre un pit que sospira, adormit,
la cara en la tofa flonja dels cabells.
¿Serà així, la mort?
¿Benvinguda com aquesta son que et pren,
dolcíssima, sense retrets ni greuges,

agrint només els dons incommensurables de la vida?
¿Serà així que, en el camí de la fosca,
anirem a l'encontre de la llum?

(L'edat d'or, 1983)

Aquest volum és una doble i singular invitació lírica al miracle quotidià de l'existència, el miracle d'anar, com Ícar (símbol del poeta que no es rendeix, que aspira a elevar-se més i més) a l'encontre de la llum.

NOEMÍ MONTETES-MAIRAL Y LABURTA